

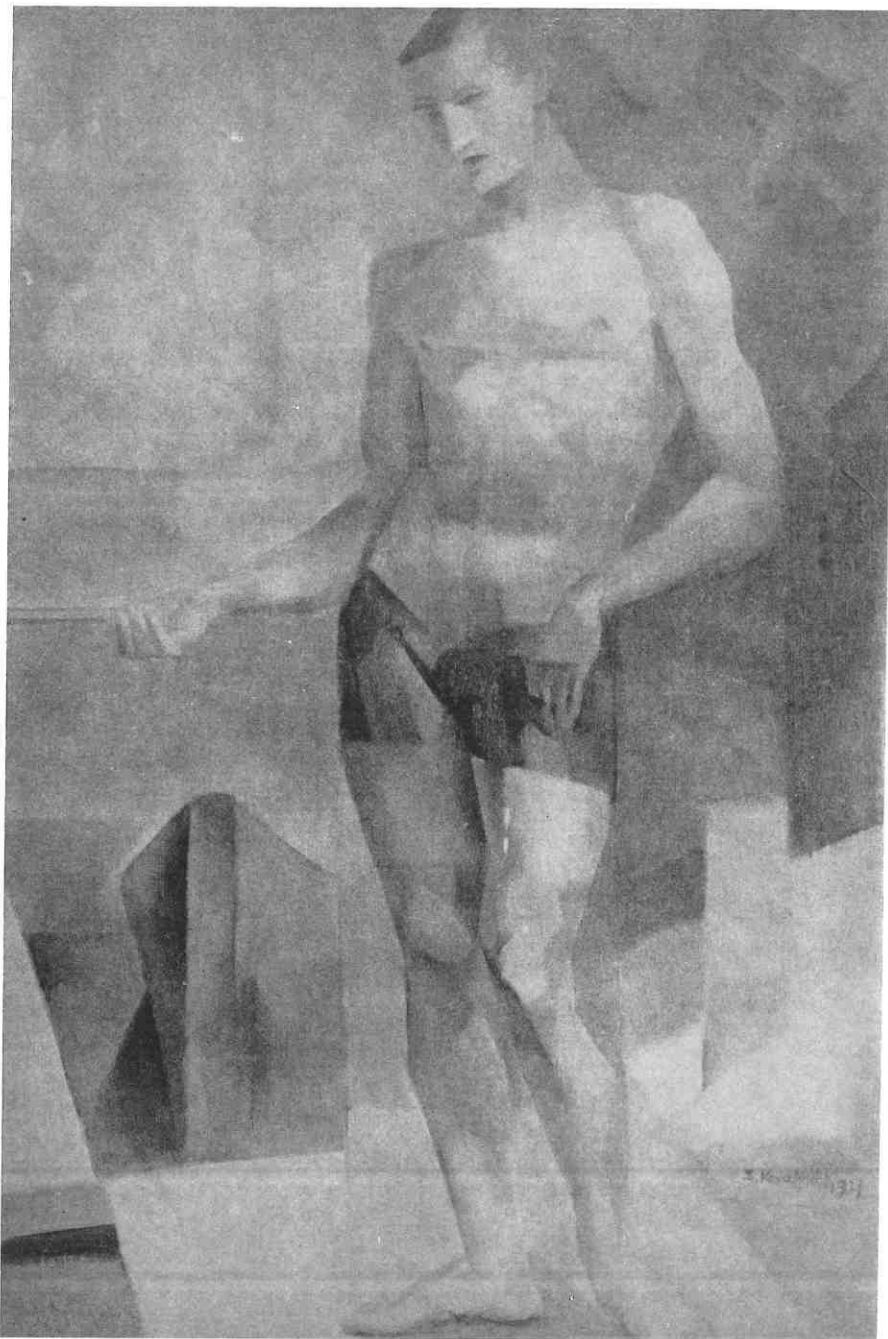
kubizam i hrvatsko slikarstvo

izložba u umjetničkom
paviljonu, 1981.

guido
quien

Podsjetimo se: kubizam je likovni smjer koji se pojavio u Francuskoj na početku ovog stoljeća, da bi rastao i širio se u njegovoj prvoj četvrtini. Naglašeno razumskom gradnjom djela, pojednostavnjenjem do hladnoće geometrijskih arhetipova, kubizam je nastao kao protuteza subjektivizmu impresionista. Od velikih postimpresionista, jedino je Cézanne svojom postupnošću omogućio nastavak. Godine 1907. održana je Cézanneova posmrtna izložba, a iste je godine Picasso naslikao »Gospođice iz Avignon«, sliku koja označuje početak kubizma. Uskoro je, 1912, glavni teoretičar kubizma Apollinaire formulirao estetske stavove pokreta. Nov shvaćanje slike širilo se iz Pariza, pa tako stiglo i u Hrvatsku. Izložba u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu pokazuje na kakav

je način kubizam bio primljen kod nas. Već naslov: »Kubizam i hrvatsko slikarstvo« (a ne »Hrvatski kubizam«) ukazuje na varijabilnost ovog pojma kod hrvatskih slikara. Naš kubizam, odnosno njegovi odjeci, posjeduju više izvorišta. Ako ne idejnost, a ono je konzistentnost oblika »medulicevaca« mogla biti domaće uporište. Cézanne nam dolazi preko slikara »minhenskog kruga«, posebno Miroslava Kraljevića. Zatim, tu je utjecaj češkog kubizma. Kroz Prag su prošli upravo stjegonoše tadanjih avangardnih kretanja hrvatske umjetnosti: Uzelac, Varlaj, Gecan i Trepše, i ne samo oni. I još, kubizam je k nama stizao posredstvom Lhoteove škole. Ako je mjeriti francuskim metrom, hrvatski kubizam nije »čist«. Nastajao je više ili manje kao svojevrsna simbioza kubizma i eks-

presionizma, ili pak futurizma. Pokreti koji se priklanjaju više razumu negoli srcu redovitije imaju svoje teoretičare. Primijećeno je sa žaljenjem, da je nevolja našeg kubizma što u doba svog nastajanja nije našao teoretsko uobličjenje.

Izložbom »Kubizam i hrvatsko slikarstvo« predstavljen je još jedan značajan odjeljak moderne hrvatske umjetnosti. Budući da je ovdje riječ o autorskoj izložbi, a takva se izložba sažima u tekstu kataloga, osvrnut ćemo se na način interpretacije povjesni-

čara umjetnosti Vladimira Malekovića. Njegov tekst u svakom slučaju posjeduje autorski značaj: zbog jasne vlastite razdiobe, niza relevantnih postavki, kao i uočljive polemičke intoniranosti. Jedino, s obzirom na složenost obrađivanog problema, može nam se učiniti relativno kratkim. No pred nama je obrada koja gađa središte problema. Ovaj sažeti predgovor nosi podnaslov: »Nacrt sistematizacije morfoloških cjelina u hrvatskom slikarstvu 1912—1934«. U tom nacrtu nedvojbeno su punktirane osnovne odrednice našeg kubizma.

Umjesto brojnih ranijih naziva: »objektivno-konstruktivni pravac«, »plastički stil«, »euklidovski«, te »konstruktivistički stil«, Maleković za modifikaciju kubizma kod hrvatskih umjetnika predlaže naziv »kubokonstruktivizam«. Premda nam se i ta riječ čini pomalo iskonstruiranom, ona vjerojatno pokriva »one sadržaje koje je stara kritika označavala« navedenim nazivima. No kolika je stvarna primjenjivost i prijemljivost naziva »kubokonstruktivizam«, najbolje će pokazati vrijeme.

Od postavki polemičnog naboja ovdje nam se najznačajnijom čini ona koja brani pravo otklona od izvornih »likovnih morfema«. Maleković kaže:

»Prihvatanje kubizma u vidu njegove subjektivne 'pretvorbe' ne daje međutim za pravo onim kritičarima koji te periferne sinteze nastoje objasniti kao 'proizvod nesporazuma sa slovom i duhom kubističkih teorija'. Različite, a često i proturječne, programe virtualnog modernizma s početka stoljeća individualizam hrvatskih umjetnika asimilira i modificira: oni su bili pioniri vlastitih varijanata unutar datosti evropskih stilova.«

Ova postavka prelazi okvire jedne teme. Poticajan je prilog revalorizaciji i ostalih značajnih pojava moderne hrvatske umjetnosti.